

საქართველოს სამხედრო - საზღვაო ძალები

დავით მარგანი¹

DOI: <https://doi.org/10.61446/mp.3.2024.8497>

აბსტრაქტი

მოცემული სამეცნიერო ნაშრომში წარმოადგენილია საკმაოდ მნიშვნელოვანი ინფორმაცია, რომელიც საქართველოს სამხედრო-საზღვაო ძალების შექმნას, განვითარებასა და შემდგომი ფორმირების პროცესების თანმიმდევრობას ქრონოლოგიურად აღწერს. საქართველოს სამხედრო საზღვაო ძალები ქვეყნისათვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა, რადგანაც სახელმწიფოს გააჩნია საზღვაო აკვატორია, რომელიც პოტენციური მოწინააღმდეგის მიერ აშკარა სამხედრო უპირატესობის ფონზე საკმაოდ მოწყვლად მიმართულებას წარმოადგენს, განსაკუთრებით კი იმის, ფონზე რომ უკრაინაში მიმდინარე საომარი მოქმედებებში რუსეთის ფედერაცია აქტიურად იყენებს საკუთარ სანაოსნო საშუალებებს, ოპერაციების მხარდაჭერის მიზნით. ასევე აუცილებელია იმ ისტორიული გამოცდილების გაზიარებაც რომელიც საქართველოს 2008 წლის საომარი მოქმედებების შედეგად დაუდგა. აქედან გამომდინარე ნაშრომის ძირითად მიზანს წარმოადგენს, საკითხით დაინტერესებულ საზოგადოებას გააცნოს საქართველოს სამხედრო-საზღვაო ძალების ისტორია, მათი განვითარების ეტაპები ქრონოლოგიურად და ის პერსპექტივები და გამოწვევები რომელიც მის წინაშე დღევანდელი რეალობის გათვალისწინებით არსებობს. გარდა ამისა ნაშრომში გაცემულია გარკვეული რეკომენდაციები, რომელიც შესაძლოა გათვალისწინებული იქნას საქართველოს სამომავლოდ შეცდომების პრევენციის მიზნით.

საკვანძო სიტყვები: სამხედრო-საზღვაო, საზღვაო აკვატორია, სამხედრო-საზღვაო

¹ სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ისტორიის ფაკულტეტი

Georgian Armed Forces - Naval Forces

David Margiani²

DOI: <https://doi.org/10.61446/mp.3.2024.8497>

Abstract

The given scientific paper presents significant information that chronologically describes the creation, development, and subsequent formation processes of the Georgian Navy. The Georgian Navy is one of the important directions for the country, as the state has a maritime area that represents a vulnerable aspect in the face of the clear military superiority of potential adversaries. This is especially pertinent given that the Russian Federation actively uses its naval capabilities to support operations in the ongoing military actions in Ukraine. It is also essential to share the historical experience gained by Georgia from the 2008 military conflict.

Consequently, the main goal of this paper is to familiarize the interested public with the history of the Georgian Navy, its stages of development chronologically, and the perspectives and challenges it faces in light of current realities. Additionally, the paper provides certain recommendations that could be considered to prevent mistakes in Georgia's future.

Keywords: Military-navy, marine aquatoria, military-navy

²Sukhumi State University, Faculty of History

შესავალი

მსოფლიო ისტორიის უძველესი პერიოდიდან მოყოლებული დღემდე, ქვეყნები, რომლებსაც საერთაშორისო წყლები გააჩნდათ, მუდმივად ცდილობდნენ განეხილათ ბინათ საზღვაო - სანაოსნო ტექნოლოგიები, რომელიც საუკეთესო შესაძლებლობას იძლეოდა, დროის მოკლე და შედარებით უსაფრთხო მონაკვეთში სხვადასხვა სახელმწიფოებს ერთმანეთთან ჰქონოდათ ეკონომიკური და პოლიტიკური ურთიერთობები, განეხორციელებინათ პროდუქტის ბარტერი³, შეეკრათ საერთო ალიანსები და მათ შორის ეწარმოებინათ დაპყრობითი საომარი მოქმედებები სხვა სახელმწიფოების ტერიტორიაზე.⁴ თუ ისტორიას თვალს გადავავლებთ, შეგვიძლია არაერთი სახელმწიფოსა და იმპერიის მაგალითი მოვიყვანოთ, რომლებიც საზღვაო - სანაოსნო ტექნოლოგიების განვითარებით მუდმივად აღწევდნენ ჰეგემონობას. მათ შორის კი განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს: ბიზანტიის, ოსმალეთის, რომის იმპერიის, ისლამური სამყაროს, საფრანგეთის, დიდი ბრიტანეთის საზღვაო ძალებსა და ა.შ.⁵ მიუხედავად იმისა, რომ შავი ზღვის აკვატორიაში, საქართველო ერთ-ერთ უძველეს სახელმწიფოს წარმოადგენდა, და შავი ზღვის მიმდებარე ტერიტორიაზე ყველაზე უძველესი ქართული ქალაქური ტიპის დასახლებები არსებობდა ჯერ კიდევ ქრ. შ-მდე II ათასწლეულში, ისტორიის არცერთ პერიოდში მას არ ჰყოლია ძლიერი საზღვაო - სამხედრო ძალები, რომელიც ანგარიშგასაწევი ძალა იქნებოდა ისეთი დიდი იპერიებისათვის, როგორებიც იყვნენ, ბიზანტიისა და შემდგომ ოსმალთა იმპერია, რომლებიც დროის სხვადასხვა პერიოდში მუდმივად აკონტროლებდნენ შავი ზღვის რეგიონის სახემელოთო სახელმწიფოთა საზღვრებს.

მიუხედავად იმისა, რომ შავი ზღვის აკვატორია რამდენიმე ათეული წლის წინ ერთ-ერთ ჩაკეტილ სანაოსნო წყლებად ითვლებოდა, დღესდღეობით მას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს.⁶

მოდით მიმოვიხილოთ შავი ზღვის აკვატორიის გეოპოლიტიკური მნიშვნელობა მისი მდებარეობის მიხედვით. შავი ზღვა ცენტრალური ევროპის სამხრეთ-აღმოსავლეთ მხარეს მდებარეობს და შესაძლებელია ითქვას, რომ ევროპისა და საქართველოს სახელმწიფოსა დამაკავშირებელ ერთადერთ სანაოსნო გზას წარმოადგენს. თავის მხრივ მას ჩრდილო მიმართულებით ესაზღვრება აზოვის ზღვა, ქერჩის არხით და სამ-

³ ეკონომიკური ურთიერთობების ერთ-ერთი სახე, რომელიც მატერიალური საქონლის საქონელში გაცვლას გულისხმობს.

⁴ საქართველოს კანონი ტერიტორიული წყლის შესახებ,

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2015989?publication=0> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024.

⁵ <https://www.cambridge.org/core/books/maritime-empires/55C2DDC5B84C1169C5BA357B09802F9A>

უკანასკნელად

ნანახია 23.10.2024წ.

⁶ https://www.google.com/maps/place/%E1%83%A8%E1%83%90%E1%83%95%E1%83%98+%E1%83%96%E1%83%A6%E1%83%95%E1%83%90/@43.278108,24.035217,5z/data=!3m1!4m6!3m5!1s0x405db94b77d2f233:0xfe5cd6c659adc698!8m2!3d43.413029!4d34.299316!16zL20vMDE1aDc?entry=ttu&g_ep=EgoyMDI0MTAyMC4xIKXMDSoASAFQAw%3D%3D

უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ

ხრეთ - დასავლეთ მიმართულებით მარმარილოს ზღვა ბოსფორის სრუტით, რომელიც თავის მხრივ უკავშირდება ხმელთაშუა ზღვას.

შავი ზღვის აკვატორიაში წარმოდგენილია 6 დამოუკიდებელი და სუვერენული სახელმწიფო⁷, მათ შორის ყველაზე დიდი რუსეთის ფედერაცია, თურქეთი, ბულგარეთი, რუმინეთი, უკრაინა და საქართველო, საიდანაც 3 სახელმწიფო ჩრდილოატლანტიკური ორგანიზაციის წევრია, ხოლო დანარჩენი ორი სახელმწიფოდან (უკრაინა, საქართველო) არიან ამავე ორგანიზაციის **პარტნიორი** ქვეყნები, ხოლო რაც შეეხება რუსეთის ფედერაციას, ის მოცემულ წყლებში წარმოადგენს ერთადერთ სახელმწიფოს, რომელიც სამხედრო-პოლიტიკური მიმართულებებით პირდაპირ და ირიბად უპირისპირდება დანარჩენ სახელმწიფოებს, რისი ნათელი მაგალითიც საქართველოში 2008 წელს განხორციელებული და უკრაინაში მიმდინარე სამხედრო ექსპანსია წარმოადგენს.⁸ მოდით მიმოვიხილოთ თუ რა დანიშნულება აქვს შავი ზღვის აკვატორიას როგორც ჩრდილოატლანტიკური ორგანიზაციისათვის, ასევე მისი პარტნიორი ქვეყნებისა და რა თქმა უნდა, რუსეთის ფედერაციისათვის და გამოვკვეთოთ ის შესაძლო ინტერესები რომლებიც თითოეულ მათგანს ამოძრავებს.

რუსეთის ფედერაცია შავი ზღვის აკვატორიას საკუთარი გავლენის სფეროდ უკვე დიდი ხანია მიიჩნევს. ის რეალურად წარმოადგენს საყრდენს, რომლის გამოყენების საშუალებითაც შეუძლია გარკვეული ზეგავლენა მოახდინოს ხმელთაშუა ზღვაზე და რაც თავის მხრივ ხელს შეუწყობს რუსეთის „**ფეხის მოკიდებსა**“ ახლო აღმოსავლეთის, ჩრდილოეთ აფრიკისა და სამხრეთ ევროპის გარკვეულ ნაწილებზეც. გარდა ამისა ზემოთ ხსენებული წყლების გაკონტროლებით რუსეთის სახელმწიფო არამხოლოდ ინარჩუნებს მის რეგიონში არსებულ კონფლიქტურ ზონებზე კონტროლს, არამედ მისი გამოყენებით უზრუნველყოფს აღმოსავლეთ და დასავლეთ ევროპასთან გარკვეული ბუფერული ზონის შენარჩუნებას, შემდგომი სამხედრო - ეკონომიკური ზეგავლენის მოპოვების მიზნით. ასევე შავი ზღვის აკვატორიის განკონტროლებით რუსეთის ფედერაცია ქმნის საუკეთესო ლოჯისტიკურ და სამხედრო მხარდაჭერის გზებს შავი ზღვის აკვატორიაში განლაგებული საკუთარი სამხედრო ბაზების უზრუნველსაყოფად.⁹

რაც შეეხება **ჩრდილოატლანტიკური ორგანიზაციის წევრი**, შავი ზღვის აკვატორიის ქვეყნებს, რა თქმა უნდა მათაც გარკვეული ინტერესები ამოძრავებთ აღნიშნული მიმართულებით. პირველ რიგში, რა თქმა უნდა, მათთვის მნიშვნელოვანია უსაფრთხოება, რომლის განცდაც უკრაინაში მიმდინარე საომარმა მოქმედებებმა მეტ-ნაკლებად შეამცირა. გარდა ამისა „ნატოს“ წევრი შავი ზღვის აკვატორიის ქვეყნებიდან ევ-

⁷https://www.google.com/maps/place/%E1%83%A8%E1%83%90%E1%83%95%E1%83%98+%E1%83%96%E1%83%A6%E1%83%95%E1%83%90/@43.278108,24.035217,5z/data=!3m1!4b1!4m6!3m5!1s0x405db94b77d2f233:0xfe5cd6c659adc698!8m2!3d43.413029!4d34.299316!16zL20vMDE1aDc?entry=ttu&g_ep=EgoyMDI0MTAyMC4xIKXMDSoASAFAQaw%3D%3D
უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

⁸ https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52044.htm უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

⁹ <https://gfsis.org/ge/maps/russian-military-forces> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

როკავშირის წევრს პარალელურად წარმოადგენს მხოლოდ ორი სახელმწიფო: რუმინეთი და ბულგარეთი, რომლებიც დანარჩენი „ევროპული ოჯახისათვის“ ევროკავშირის მოკავშირე თურქეთთან ერთად რჩებიან აზიიდან ენერგორესურსებისა და სხვა ეკონომიკური საქონლის სატრანზიტო საუკეთესო შესაძლებლობად, ისე რომ რუსეთისა და ირანისათვის დაწესებული საქნციების პირობებში, ეს ყველაფერი განახორციელონ მათი გვერდის ავლით. გარდა ამისა თურქეთის, როგორც დამოუკიდებელი მოთამაშის წვდომა „დარდანელის სრუტეზე“, იძლევა გარკვეულ ალტერნატივებს საქიროების შემთხვევაში გაიზარდოს რუმინეთისა და ბულგარეთის როლი ენერგო დერეფნის მიმართულებით.

განსხვავებული მიდგომა არსებობს საქართველოსა და უკრაინასთან მიმართებაში, მათთვის მნიშვნელოვანი ადგილი რა თქმა უნდა, უსაფრთხოებას უჭირავს, რადგანაც მსოფლიო პოლიტიკურ რუკაზე ერთი შეხედვაც კი საკმარისი იმისათვის, რომ საქართველოსათვის ეკონომიკური და ენერგო ურთიერთობების მთავარ სატრანზიტო დერეფნად სწორედ რომ თურქეთი და შავი ზღვის აკვატორიაა. ერთის შეხედვით „აბრეშუმის“ გზის გასაყარზე მყოფი საქართველო საკუთარი გეოსტრატეგიული მდებარეობიდან გამომდინარე, არამხოლოდ ეკონომიკურად მომგებიან გეოგრაფიულ მდებარეობაზეა, არამედ ის ერთგვარი ხელის შემშლელი ფაქტორიცაა ჩრდილოეთიდან მომავალი საფრთხის საპირწონედ. მაგალითისათვის შეგვიძლია მოვიყვანოთ საქართველოსათვის უმსხვილესი სავაჭრო ქვეყნების სტატისტიკა, სადაც პირველი ადგილი თურქეთსა და ევროპის ქვეყნებს უკავიათ, რაც იმპორტ-ექსპორტის წილის დაახლოებით 60 %-ს შეადგენს.¹⁰ რაც თავისთავად ნიშნავს იმას, რომ რუსეთის ფედერაციის მიერ შავი ზღვის აკვატორიის საქართველოს სახელმწიფო საზღვარზე კონტროლი ავტომატურად გამოიწვევს საქართველოს სახელმწიფოს ეკონომიკურ კოლაფსს. გარდა ამისა საქართველოსათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია: ბაქო-თბილისი-ჯეიჰანის ნავთობსადენისა¹¹ და შავი ზღვის წყალქვეშა კაბელის პროექტის უსაფრთხოებაც,¹² რომელსაც განსაკუთრებული ეკონომიკური და პოლიტიკური დანიშნულება გააჩნია.

რაც შეეხება უკრაინის საკითხს, მისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია შავი ზღვის აკვატორიის შენარჩუნება, რადგანაც ომის დაწყებამდე უკრაინის ექსპორტის

¹⁰

<https://www.geostat.ge/media/61129/%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%A5%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%95%E1%83%94%E1%83%9A%E1%83%9D%E1%83%A1-%E1%83%A1%E1%83%90%E1%83%92%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%94%E1%83%9D-%E1%83%95%E1%83%90%E1%83%AD%E1%83%A0%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%90---2024-%E1%83%AC%E1%83%9A%E1%83%98%E1%83%A1-%E1%83%98%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%95%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%98-%E1%83%97%E1%83%94%E1%83%91%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%95%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%98.p df> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

¹¹ https://www.bp.com/en_ge/georgia/home/who-we-are/btc.html უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

¹² <https://www.gse.com.ge/projects/international-projects/Black-Sea-Submarine-Cable-Project>

50%-ზე მეტის სწორედ აღნიშნული წყლების გამოყენებით ხორციელდებოდა და მისი ჩანაცვლება 2024 წლის ივლისში მოსკოვთან გაფორმებული მრავალმხრივი ხელშეკრულებისვადის გასვლისთანავე დაახლოებით 60 %¹³ - ით შემცირდა*. გარდა ამისა ფაქტიურად თეორიულადაც კი წარმოუდგენელია შავი ზღვის აკვატორიის კონტროლის გარეშე უკრაინამ რაიმე სახით შესძლოს ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა მათ შორის ანექსირებული¹⁴ ყირიმის ნახევარკუნძულზეც.

საკვლევ თემაზე მსჯელობისას, ზემოთ განზოგადებული საკითხების მიმოხილვიდან გამომდინარე შეგვიძლია თამამად დავასკვნათ, რომ შავი ზღვის აკვატორიის უსაფრთხოება და მისი ტერიტორიული წყლების კონტროლი პირდაპირ პროპორციულია საქართველოს სუვერენიტეტთან. შესაბამისად საქართველოსათვის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს, **პირველი** - ნატოში ინტეგრაცია, რაც თავისთავად გულისხმობს კოლექტიური თავდაცვის ღონისძიებათა ერთობლიობის გატარებას, რაც სამწუხაროდ დღევანდელ რეალობაში არ წარმოადგენს მოკლევადიან პერსპექტივას და **მეორე** - საკუთარი სამხედრო ძალების ისე ორგანიზებას, რომ ის გახდეს ანგარიშგასაწევი ძალა პერსპექტიული მოწინააღმდეგისათვის. რა თქმა უნდა, ეს ყველაფერი მნიშვნელოვან ფინანსურ და ადამიანურ შესაძლებლობებთან პირდაპირ პროპორციულია, სწორედ ამიტომ ქვემოთ შევეცდები არგუმენტირებული მსჯელობის საფუძველზე გავაანალიზო ის საზღვაო სამხედრო შესაძლებლობები, რომელიც საქართველოს პოსტსაბჭოთა პერიოდში გააჩნდა, რა რესურსები არსებობს დღეს დღეობით და რა რეკომენდაციები შესაძლოა გაიცეს აღნიშნული საკითხის მიმართულებით.

საქართველოს საზღვაო სამხედრო ძალები 1991 წლის 7 ივლისის პრეზიდენტის ბრძანების¹⁵ საფუძველზე ჩამოყალიბდა, ჯერ კიდევ მაშინ როდესაც საბჭოთა კავშირი ოფიციალურად არსებობას განაგრძობდა და საქართველოს როგორც დამოუკიდებელ და სუვერენულ სახელმწიფოს საერთაშორისო აღიარება სრულად არ ჰქონდა მოპოვებული. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს თავდაცვის სამინისტრო ამავე წლის შედარებით გვიან პერიოდში, 9 სექტემბერს პრეზიდენტისვე ბრძანებულებით დაარსდა¹⁶, ფაქტია რომ ქართული შეიარაღებული ძალების ფორმირების პროცესში ეროვნულ გვარდიასთან ერთად საზღვაო-სამხედრო ძალები ერთ - ერთ მოწინავე სტრუქტურულ ერთეულს წარმოადგენდა იმდროინდელი საქართველოს ძალოვანი სტრუქტურების ფორმირების პროცესში. მიუხედავად იმისა, რომ საბჭოთა კავშირის კოლაფსიდან ათწლეულები გავიდა დღემდე ბუნდოვანია და საჯაროდ არ არის ხელმისაწვდომი დეტალური ინფორმაცია საქართველოს სამხედრო ძალებში რიცხვული სამხედრო ტექნიკის, აღჭურვილობის შესახებ სადაც გამონაკლისს არც სამხედრო-საზღვაო

¹³[https://oec.world/en/profile/country/ukr%23~:text=exports%2520the%2520top%2520exports%2520of.and%2520egypt%2520\(%25242.39b\)](https://oec.world/en/profile/country/ukr%23~:text=exports%2520the%2520top%2520exports%2520of.and%2520egypt%2520(%25242.39b)) უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

¹⁴ https://www.eeas.europa.eu/node/41530_en უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

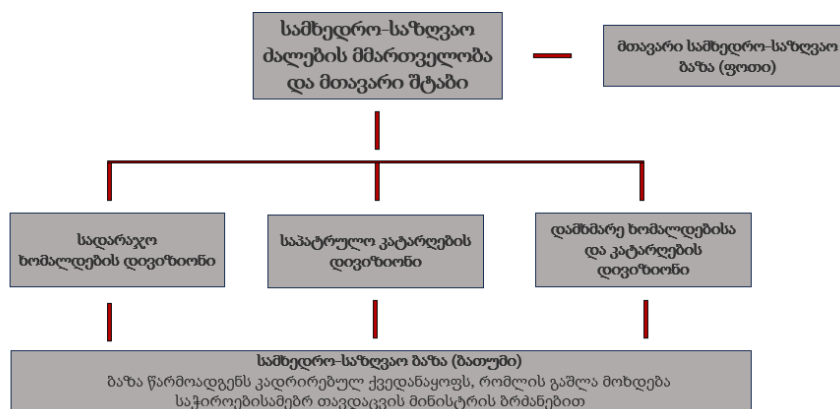
¹⁵ <https://bpg.gov.ge/page/border-police/coast-guards> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

¹⁶ <https://mod.gov.ge/ge/page/8/saministros-sheaxe> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

ძალების შემადგენლობაში არსებული სანაოსნო საშუალებები წარმოადგენს. თუმცა ფაქტებზე დაყრდნობით შეგვიძლია თამამად ვთქვათ, რომ აფხაზეთის ომისდროინდელ საქართველოში, მაშინ როდესაც ქვეყანა ეკონომიკური, საერთაშორისო და შიდა პოლიტიკურ კონფლიქტებში იყო ჩართული, არ არსებობდა ცენტრალური ბიუჯეტი და საქართველოს სახელმწიფოში სრული ქაოსი სუფევდა, ფაქტია რომ 1992 წლის 14 აგვისტოს დაბა განთიადში ქართულმა სამხედრო მხარემ პირველად და უკანასკნელად, მისი არსებობის განმავლობაში გადასხა საზღვაო დესანტი¹⁷, შავნაბადას ბატალიონის შემადგენლობით, რაც არამხოლოდ საზღვაო ძალების შესაძლებლობებზე, არამედ მათ ორგანიზებულ მოქმედებებზეც მიუთითებს.

საქართველოს საზღვაო ძალების განვითარების შემდგომი ეტაპი 1998 - იან წლებში იწყება, როდესაც პარტნიორმა ქვეყნებმა ქართულ მხარეს „მცირე სამხედრო შესაძლებლობების“ თუმცა ეფექტური კატარღები გადასცეს, ამავე წლის წლის 16 ივლისს პირველად, კომპლექსურად, წინასწარ მომზადებული გეგმით, დაიწყო სანაპირო დაცვის ამოცანების შესრულება, რაც სახელმწიფო საზღვაო საზღვრის დაცვასა და კონტროლს ითვალისწინებდა, რისთვისაც ქართული მხარე ამერიკის, დიდი ბრიტანეთის, გერმანიის, თურქეთის რესპუბლიკის, საბერძნეთისა და უკრაინის მიერ უსასყიდლოდ გადმოცემული ხომალდებითა და კატარღებით ახორციელებდა¹⁸. შედარებით გვიან პერიოდში 2006 წლის 15 ნოემბერს თავდაცვის მინისტრის ბრძანებულების მიხედვით, შეიქმნა საქართველოს საქართველოს სამხედრო-საზღვაო ძალების დებულება სადაც გაწერილი იქნა „საქართველოს შეიარაღებული ძალების სამხედრო-საზღვაო ძალების“ შტატი¹⁹, ვალდებულებები და ამოცანები. აღნიშნული დოკუმენტის მიხედვით საქართველოს სამხედრო-საზღვაო ძალების ძალთა სტრუქტურა შემდეგნაირად გამოიყურებოდა, რომელიც 2009 წლის ბოლომდე ფუნქციონირებდა²⁰: **იხ. სურ.**

3.²¹

სურ. 3

¹⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=erw4WY4cRa4> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

¹⁸ <https://police.ge/ge/ministry/structure-and-offices/saqartvelos-sasazghvro-politsia/sanapiro-datsva> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

¹⁹ <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/67702?publication=0> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

²⁰ <https://police.ge/ge/ministry/structure-and-offices/saqartvelos-sasazghvro-politsia/sanapiro-datsva> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

²¹ <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/67702?publication=0> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

აღნიშნული ბრძანებულების მიხედვით, შავი ზღვის აკვატორიაში, საქართველოს ტერიტორიულ წყლებში სამხედრო საზღვაო ძალები ასრულებდნენ შემდგომ ამოცანებს:²²

- ა) სამხედრო-საზღვაო ძალების საბრძოლო მომზადებისა და საბრძოლო მზადყოფნის ყოველდღიური საქმიანობის უზრუნველყოფა;
- ბ) ნატო-ს სტანდარტებზე გადასვლა და პარტნიორ ქვეყნებთან თანამშრომლობა შავი ზღვის უსაფრთხოების საკითხებში;
- გ) პასუხისმგებლობის ზონაში შესაბამისი სამინისტროებისა და სახელმწიფო საქვეუწყებო დაწესებულებათა მოქმედების კოორდინაცია;
- დ) საქართველოსა და სხვა ქვეყნების ეკონომიკური საქმიანობის დაცვის უზრუნველყოფა საზღვაო სივრცეზე;
- ე) შესაბამის სამინისტროებთან ურთიერთქმედებაში საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის, სახელმწიფო საზღვაო საზღვრის პერიმეტრის გარე აგრესიისაგან დაცვის უზრუნველყოფა;
- ვ) შეიარაღებული ძალების ინტერესებიდან გამომდინარე, შესაბამისი ინფორმაციის მოპოვება;
- ზ) თავისი კომპეტენციიდან გამომდინარე, ურთიერთქმედება შესაბამის სამინისტროებთან, ეკოლოგიური მონიტორინგის, მეკობრეობის, ნარკოტიკული დანაშაულის, ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგი), და სხვა არალეგალური საქმიანობის აღკვეთის მიზნით;
- თ) კანონმდებლობით დადგენილი წესით საერთაშორისო მრავალეროვნულ ძალებთან ერთობლივი სამშვიდობო, ჰუმანიტარულ და სხვა სახის სწავლებებსა და ოპერაციებში მონაწილეობა;
- ი) კანონმდებლობით დადგენილი წესით კომპეტენციის ფარგლებში საქართველოს პასუხისმგებლობის ზონაში, სტიქიური მოვლენების დროს (საგანგებო სიტუაციებში) სამოქალაქო მოსახლეობისათვის დახმარების აღმოჩენა სამაშველო ოპერაციებში მონაწილეობის მიღება-ჩატარება;
- კ) სახმელეთო ჯარების თავდაცვითი ოპერაციების მხარდაჭერა საზღვაო მიმართულებით;
- ლ) კომპეტენციის ფარგლებში კანონმდებლობით დადგენილი წესით კონტრტერორისტული ღონისძიებების განხორციელება საზღვაო სივრცეზე;
- მ) საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ შემთხვევებში, სპეციალური ოპერაციების წარმოება მოწინააღმდეგის განლაგების ზონაში არსებულ ობიექტებზე.

ზემოთხსენებული ამოცანების გადახედვა კი საკმარისია იმაში გასათვითცნობიერებლად, რომ სამხედრო-საზღვაო ძალები ძირითადად „შსს“ -ს კომპეტენციებსაც ითავსებდნენ, მაშინ როდესაც იგივე აშშ-ს, ბრიტანეთის, საფრანგეთის და სხვა სხვა

²² <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/67702?publication=0> ოკანასკნლიად ნანახია 24.10.2024წ.

დიდი სახელმწიფოების სამხედრო საზღვაო ძალები მოიცავს ისეთ მნიშვნელოვან მიმართულებებს, როგორც სადესანტო ძალებია, რაც სამწუხაროდ ქართულ რეალობაში არ გვხვდებოდა.²³

2008 წლის რუსეთ-საქართველოს საომარი მოქმედებები უარყოფითად აისახა ქართული სამხედრო-საზღვაო ძალების განვითარებაზე. აქვე აღსანიშნავია ის მოცემულობაც, რომ აღნიშნულმა ქვედანაყოფებმა ვერ უზრუნველყვეს დასახული ამოცანების (1. შესაბამის სამინისტროებთან ურთიერთქმედებაში საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის, 2. სახელმწიფო საზღვაო საზღვრის პერიმეტრის გარე აგრესიისაგან დაცვის უზრუნველყოფა, საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილ შემთხვევებში, სპეციალური ოპერაციების წარმოება მოწინააღმდეგის განლაგების ზონაში არსებულ ობიექტებზე და 3. კომპეტენციის ფარგლებში კანონმდებლობით დადგენილი წესით კონტრტერორისტული ღონისძიებების განხორციელება საზღვაო სივრცეზე) აქედან გამომდინარე, შავი ზღვის აკვატორიაში დომინანტმა რუსულმა საზღვაო ძალებმა მარტივად შეძლეს ქართული საზღვაო ძალების გარკვეული ნაწილის განადგურება, მათ შორის: ქართული სამხედრო-საზღვაო ძალების ფლაგმანი "დიოსკურია" და "ოჩამჩირე". ომის დასრულების შემდეგომ პერიოდში, 2009 წელს "სახელმწიფო რესურსების ხარჯვის ოპტიმიზაციის მიზნითა და სხვადასხვა საერთაშორისო ექსპერტთა რჩევით სამხედრო ფლოტისა და სასაზღვრო პოლიციის სანაპირო დაცვის შერწყმა განხორციელდა."²⁴ რაც შეეხება რეფორმის რელევანტურობას, საქართველოს თავდაცვის ძალებისა და სახელმწიფოს წინაშე არსებული გამოწვევების საფუძველზე არამართებულად მიმაჩნია, რის არგუმენტირებასაც ქვემოთ მოცემული ტეზების საფუძველზე შევეცდები:

1. ნებისმიერი სახელმწიფოს სამხედრო, მათ შორის საზღვაო ძალების მათავარ ამოცანას ტერიტორიული მთლიანობისა და სუვერენიტეტის უზრუნველყოფა წარმოადგენს, მიუხედავად იმისა, თუ რამდენად ძლიერი შესაძლოა იყოს კონკრეტული გვარეობები რეგიონში არსებულ სხვა სახელმწიფოთა სამხედრო ძალებთან შეფარდებით. რამეთუ მათი "ირიბი" ამოცანა სწორედ ისაა, რომ მოწინააღმდეგე მხარეს არ უღირდეს შედარებით მოწყვლად მაგრამ კარგად ორგანიზებულ სამხედრო ძალებთან დაპირისპირება, იმ ალტერნატიული დანახარჯების გათვალისწინებით რაც შესაძლოა კონფროტაციის შედეგად მიიღოს.
2. საქართველოს სახელმწიფო არამხოლოდ საზღვაო ტერიტორიული წყლების მქონე სახელმწიფოს წარმოადგენს, არამედ მას აქვს ამ ტერიტორიულ წყლებს მიღმა ოკუპირებული რეგიონი (აფხაზეთი) საიდანაც მომავალი სამხედრო საფრთხეები სწორედ რომ შესაძლოა ტერიტორიული წყლების გამოყენებით მომდინარეობდეს.

²³ <https://shape.nato.int/about/aco-capabilities2/nato-standing-naval-forces> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

²⁴ <https://police.ge/ge/ministry/structure-and-offices/saqartvelos-sasazghvro-politsia/sanapiro-datsva>

3. რეგიონში (კავკასია) გვაქვს პრეცედენტი “ყარაზალის კონფლიქტის” სამხედრო გზით გადაჭრის სახით, რაც მინიმუმ გულისხმობს იმას, რომ საქართველოს თავდაცვის ძალები უნდა იყოს მზად ისეთი შეტევითი ოპერაციების წარმოებისათვის, რომლებიც კომბინირებული, მათ შორის სამხედრო-საზღვაო ძალებთან ერთობლივი მონაწილეობით შესაძლოა განხორციელდეს, მაგ:

- საქართველოში უნდა არსებობდეს სადესანტო - საზღვაო ძალები,
- ქართული მხარისათვის განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საზღვაო - სახმელეთო ტერიტორიის დაცვა, რომლის სტრუქტურული ერთეულიც აუცილებლად საზღვაო ძალებში უნდა იყოს გაერთიანებული,
- აუცილებელ პირობას წარმოადგენს საზღვაო-სადაზვერვო ინფორმაციის შეგროვების მიმართულება, რომელიც პირდაპირ სინქრონში უნდა იყოს საქართველოს თავდაცვის ძალებთან.

4. იქედან გამომდინარე, რომ საზღვაო- ძალები ამ ეტაპზე არის საქართველოს შ.ს.ს-ის დაქვემდებარებაში, რთულად მისაღწევია სამხედრო ძალებისა და მათი მოქმედებების კომბინირება, ისე, რომ ორივე სტრუქტურულ ერთეულს მაქსიმალური სინქორი გააჩნდეთ ერთმანეთთან.

გარდა ამისა, აუცილებლად აღსანიშნავია ის მოცემულობაც, რომ საქართველოში საომარი მოქმედებების მდგომარეობის დაწყების შემთხვევაში საქართველოს თავდაცვის ძალების შემადგენლობაში გადადის საქართველოს სასაზღვრო პოლიციის სანაპირო დაცვის დეპარტამენტიც შემდეგი ერთეულები²⁵, რაც თავისთავად ნიშნავს იმას, რომ მინიმუმ საქართველოს თავდაცვის ძალებში უნდა არსებობდეს შესაბამისი გამოცდილება, სამხედრო-საზღვაო ძალების გამოყენების შესახებ, რაც სამწუხაროდ 2008 წლის რუსეთ-საქართველოს საომარი მოქმედებების შედეგად მოიშალა.

ბიბლიოგრაფია

საქართველოს კანონი ტერიტორიული წყლის შესახებ,

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2015989?publication=0> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024.

<https://www.cambridge.org/core/books/maritime-empires/55C2DDC5B84C1169C5BA357B09802F9A> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

<https://www.cambridge.org/core/books/maritime-empires/55C2DDC5B84C1169C5BA357B09802F9A> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

<https://www.google.com/maps/place/%E1%83%A8%E1%83%90%E1%83%95%E1%83%98+%E1%83%96%E1%83%A6%E1%83%95%E1%83%90/@43.278108,24.035217,5z/data=!3m1!4b1!4m6!3m5!1s0x405db94b77d2f233:0xfe5cd6c659adc698!8m2!3d43.413029!4d34.299316!16zL20vMDE1>

²⁵ ²⁵ <https://mod.gov.ge/ge/page/13/tavdacvis-dzalebi> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.

- [aDc?entry=ttu&g_ep=EgoyMDI0MTAyMC4xIXMDS0ASAFAQAw%3D%3D](#) უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.
- https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52044.htm უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.
- <https://gfsis.org/ge/maps/russian-military-forces> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.
- https://www.bp.com/en_ge/georgia/home/who-we-are/btc.html უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.
- <https://www.gse.com.ge/projects/international-projects/Black-Sea-Submarine-Cable-Project>
- <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/ukrainian-grain-exports-explained/> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.ფ
- [https://oec.world/en/profile/country/ukr%23~:text=exports%2520the%2520top%2520exports%2520f.and%2520egypt%2520\(%25242.39b\)](https://oec.world/en/profile/country/ukr%23~:text=exports%2520the%2520top%2520exports%2520f.and%2520egypt%2520(%25242.39b)) უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.
- https://www.eeas.europa.eu/node/41530_en უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024
- <https://www.youtube.com/watch?v=erw4WY4cRa4> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.
- <https://police.ge/ge/ministry/structure-and-offices/saqartvelos-sasazghvro-politsia/sanapiro-datsva> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.
- <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/67702?publication=0> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.
- <https://police.ge/ge/ministry/structure-and-offices/saqartvelos-sasazghvro-politsia/sanapiro-datsva> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.
- <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/67702?publication=0> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.
- <https://www.matsne.gov.ge/ka/document/view/67702?publication=0> უკანასკნელად ნანახია 24.10.2024წ.
- <https://shape.nato.int/about/aco-capabilities2/nato-standing-naval-forces> უკანასკნელად ნანახია 23.10.2024წ.
- <https://police.ge/ge/ministry/structure-and-offices/saqartvelos-sasazghvro-politsia/sanapiro-datsva>